

Recenzie

CHOVANEC, Jaroslav: *Ústavné právo a Ústava Slovenskej republiky*. Matica slovenská : Martin, 2021. ISBN 978-80-8128-283-6. 496 s.

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2022.9.4.336-338>

Ústava Slovenskej republiky je základným zákonom štátu, stojacim na vrchole pyramídy vnútroštátnych právnych predpisov a právnym výrazom existencie štátu. Ústava je považovaná za základný prameň ústavného práva, z čoho sa odvodzuje jeho vedúce postavenie v systéme právnych odvetví štátu.

Recenzovaná monografická práca Jaroslava Chovanca: *Ústavné právo a Ústava Slovenskej republiky* analyzuje vo vzájomnej jednote a súvislostiach Ústavu Slovenskej republiky a ústavné právo SR, ktorého je ústava základným prameňom a jej hodnoty a obsah sú premietnuté v celom tomto právnom odvetví.

Už z názvu monografie vyplýva, že autor analyzuje a premieta obsah a hodnoty ústavy do jednotlivých ústavných inštitútov ústavného práva SR. Táto skutočnosť je premietnutá i do štruktúry recenzovanej monografie.

Autor rozdelil problematiku analyzovanú v recenzovanej monografii na štyri časti, ktoré sa ďalej členia na hlavy. Súčasťou obsahu je predhovor, úvod, záver, doslov, zoznam použitej literatúry a stručné životopisné dáta autora.

V úvodnej časti autor rozoberá základné teoretické otázky ústavného práva a štátovedy. Okrem charakteristiky pojmu a predmetu ústavného práva osobitnú pozornosť venuje teórii ústavy, jej pojmovému vymedzeniu a jej funkciám. Pritom v poznámkovom aparáte poukazuje na názory vyslovené v odbornej, predovšetkým v učebnicovej literatúre. Autor sa nevyhýba základnej analýze znakov

právneho štátu, volebných systémov a teoretickým otázkam participácie občanov na správe vecí verejných. Podnetne pôsobia názory autora na vzťahy médií a demokracie a v tomto kontexte naznačuje úlohu médií ako „strážcov demokracie“ a polemizuje či média nepredstavujú tzv. štvrtú moc. Osobitne upozorňuje na digitalizáciu médií a rastúcu úlohu tzv. e-demokracie. V záverečnej kapitole prvej časti analyzuje pojem „konštitucionalizmu“, jeho princípy a ukazuje jeho vymedzenie v názoroch iných ústavných právnikov.

Druhá časť monografickej práce má názov „Ústavný a štátoprávny vývoj“. V tejto časti analyzuje vývoj ústavy a otázky vzniku Československa a následne vznik a vývoj Slovenskej republiky vrátane charakteristiky ústavy. Z toho vyplýva i časový rámc analýzy. Začína otázkami spojenými so vznikom Československa v roku 1918, ústavou z roku 1920, pokračuje charakteristikou vzniku Slovenskej republiky v roku 1939 a ústavy z roku 1939. Táto časť analýzy končí prijatím Ústavy 9. mája v roku 1948.

Autor sa nevyhol analýze ústavného vývoja po roku 1948, pričom podáva charakteristiku Ústavy z roku 1960. Osobné znalosti autora ako priameho aktéra udalostí našli uplatnenie pri charakteristike vzniku a vývoja federatívneho štátoprávneho usporiadania na základe ústavného zákona č. 143/1968 Zb. a problémov s tým spojených. V samostatnej kapitole autor podáva charakteristiku vývoja na Slovensku od volieb v júni 1992 do vzniku samostatnej Slovenskej republiky k 1. januáru 1993.

Zaujímavo v recenzovanej monografii pôsobí charakteristika vzniku a vývoja cirkevnej provincie na Slovensku, pričom vznik cirkevnej provincie v roku 1977 je chápaný ako potvrdenie štátnych hraníc a územnej celistvosti SR.

Problematickou otázkou, ktorá je často nastoľovaná v teórii a praxi je otázka legitimacy a legality vzniku samostatnej SR. Na tieto otázky sa autor snaží dať odpoveď v samostatnej kapitole druhej časti monografie. Konštatuje, že napriek rôznosti názorov proces vzniku Slovenskej republiky spĺňa kritéria legality a legitimacy. Autor konštatuje, že vznik samostatnej Slovenskej republiky sa uskutočnil na základe uplatnenia práva národa na sebaurčenie ústavnou a parlamentnou cestou.

Ťažiskovou časťou recenzovanej monografie je tretia časť, ktorá má názov „Ústava Slovenskej republiky (1992)“. V tejto časti autor analyzuje jednotlivé ústavné inštitúty tak ako sú zakotvené v jednotlivých hlavách ústavy. V úvode tejto časti monografie stručne charakterizuje inštitút základných práv a slobôd. Poukazuje na vznik a obsah práv a slobôd v USA, Francúzsku a Veľkej Británii tak ako sú zakotvené v historických dokumentoch, ktoré formovali základy moderného prístupu k tejto problematike založeného na prirodzenoprávnej povahe práv a slobôd. Autor však upozorňuje, že inštitút základných práv a slobôd na európskom kontinente ovplyvnil vývoj po Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii, ktorá položila základy socialistického chápania práv a slobôd. V krátkej podkapitole popisuje vznik ľudských a občianskych práv v Slovenskej republike.

Napĺňajúc skutočnosť, že ústava je základným zákonom štátu autor v tejto časti monografie podáva rozbor a hodnotenie prípravy, vzniku, štruktúry a obsahu ústavy. Samozrejme nevyhýba sa hodnotením jej uplatňovania v ústavnoprávnej

i spoločensko-politickej praxi. Konštatuje zhodne s mnohými názormi, že Ústava SR je modernou ústavou, ktorá tak ako každá iná ma i svoje slabšie miesta. V podmienkach SR v procese ústavného vývoja mali viaceré novelizácie ústavy eliminovať problematické ustanovenia ústavy, čo však, ako konštatuje autor, sa nie vždy podarilo.

Priestor recenzie neumožňuje detailnejšie sa zaoberať jednotlivými hlavami Ústavy SR tak ako sú interpretované autorom v monografii. Môžeme však konštatovať, že autor okrem hodnotenia ústavnej úpravy jednotlivých ústavných inštitútov poukazuje na problematické stránky ústavnej úpravy (inštitút referenda, spôsob kreácie ústavných sudcov, kreácia generálneho prokurátora atď.). Najdetailnejšie autor analyzuje piatu hlavu ústavy, v ktorej je zakotvená zákonodarná moc, ktorú predstavuje Národná rada SR (NR SR) a inštitút referenda. Analyzuje pôsobnosť NR SR v jednotlivých oblastiach spoločensko-politického a hospodárskeho života. Autor poukazuje na nedokonalosť ústavnej úpravy referenda.

V ďalších kapitolách tejto časti práce, tak ako je to zakotvené v ústave, analyzuje a hodnotí ústavnú úpravu ďalších zložiek ústavného systému SR (výkonná moc, súdna moc, prokuratúra a verejný ochranca práv).

Štvrtá, záverečná časť monografie nesie názov „Budovanie demokratického právneho štátu v Slovenskej republike a jeho suverenita a Európska únia“. V tejto časti autor hodnotí volebný systém SR a jednotlivé jeho inštitúty tak ako sú zakotvené v ústave v tzv. volebnom kódexe. Zložitost' ústavného vývoja, demokratizácia spoločensko-politického vývoja, integrácia do európskych štruktúr (EU, NATO, Rada Európy) sa odrazili a odrážajú v právnom poriadku SR. V samostatnej časti autor hodnotí stav právneho poriadku SR a problémy,

ktoré sa v ňom ukazujú. Záver štvrtej časti monografie je venovaný analýze ústavnoprávnych otázok vstupu SR do EU a s tým spojenými otázkami vzťahu členstva štátu v EU a suverenity štátu.

V závere recenzie chcem konštatovať, že monografia je spracovaná na základe teoretických a praktických skúseností z uplatňovania ústavného práva a Ústavy SR v spoločensko-politickej praxi. Tak ako je u tohto autora zvykom práca obsahuje bohatý zoznam použitej literatúry, politických dokumentov a parciálne aj texty ústavnej úpravy. Monografia tým, že analyzuje a hodnotí nosné inštitúty slovenského ústavného práva poskytuje odborné a teoretické poznatky odbornej a občianskej verejnosti a preto bude mať široké využitie. Vydanie takejto publikácie je záslužným činom autora a vydavateľa Matice slovenskej.

Prof. JUDr. Ľubor Cibulka, CSc.

Obsah recenzie podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Ľubor Cibulka).